

Commissie toezicht financiën
politieke partijen

De minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
CTFPP 2021/002

Datum 10 september 2021
Betreft Advies Ctfpp over verantwoordingsjaar 2020

Geachte mevrouw Ollongren,

Op grond van artikel 35 van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) brengt de Commissie toezicht financiën politieke partijen hierbij advies uit over de naleving van de Wfpp in het verantwoordingsjaar 2020.

Tevens reageert de commissie op uw reactie (d.d. 18 augustus jl.) op haar verzoek om informatie (d.d. 14 juni jl.) naar aanleiding van de berichtgeving in de media over grote giften aan het CDA.

Wfpp-verantwoording 2020

Beoordeelde stukken

Van de partijen die een formeel juiste en volledige verantwoording hebben ingediend, heeft de commissie de volgende stukken beoordeeld:

- de financiële verslagen van de politieke partij en haar gesubsidieerde neveninstellingen met daarin opgenomen de ontvangen subsidies, ontvangen bijdragen, overige inkomsten, vermogenspositie en schulden;
- een overzicht van de bijdragen van in totaal € 4.500 of meer die de partij en haar neveninstellingen in 2020 van een donateur hebben ontvangen, met daarbij de naam en het adres van de gever, het bedrag of de waarde van de bijdrage en de datum van de bijdrage;
- een overzicht van de schulden van € 25.000 of meer die de partij en haar neveninstellingen gedurende 2020 zijn aangegaan, met daarbij de naam en het adres van de crediteur onderscheidenlijk geldverstrekker en indien van toepassing, de gegevens van de instelling;
- een schriftelijke verklaring van een accountant waarin de uitslag van diens onderzoek naar de getrouwheid van de financiële verslagen en de overzichten van bijdragen en schulden wordt weergegeven.

Algemeen beeld

Het algemene beeld van verantwoordingsjaar 2020 is dat de naleving van de Wfpp op de goede weg is, hoewel er enige aandachtspunten overblijven. De beoordeelde partijen doen op transparante wijze verslag van hun activiteiten en van de door hen ontvangen bijdragen en aangegane schulden.

In 2019 en in 2020 (betreffende de Wfpp-verantwoording over 2018 en 2019) heeft de commissie erop moeten wijzen dat een relatief groot aantal verantwoordingsstukken van politieke partijen niet voldeden aan één of meer formele of volledigheidseisen. In de beoordeling dit jaar (betreffende de verantwoording over 2020) is wat dit betreft een duidelijke verbetering zichtbaar. Slechts drie partijen (plus één neveninstelling van een vierde partij) hebben de verantwoordingsstukken niet - of niet door alle bestuursleden - laten ondertekenen. De afwezigheid van bestuursleden tijdens de zomermaanden kan hier naar de mening van de commissie geen verontschuldigungsgrond zijn, omdat de verantwoordingsstukken op 1 juli [j.l. al](#) bij het ministerie moesten worden ingediend. Daarnaast heeft één partij - evenals in haar Wfpp-verantwoordingen 2019 en 2018 - een onvolledig overzicht van aangegane schulden ingediend.

De commissie houdt vast aan haar eerdere handelwijze om geen jaarstukken te beoordelen die tekortschieten op één of meer formele en/of volledigheidseisen. Concreet betekent dit dat de stukken van de PvdA, de PvdD, de SP, de Hans van Mierlostichting (D66) en 50PLUS niet zijn beoordeeld.

Bijdragen in natura

Nadat de commissie in 2020 opmerkte dat geen enkele partij bijdragen in natura had verantwoord en dat ook hun accountants hierover niets hadden opgemerkt, zijn er nu drie partijen (CDA, D66 en Forum voor Democratie) die bijdragen in natura verantwoorden. De commissie beschouwt dit als een positieve stap, maar blijft aandacht vragen voor deze categorie bijdragen. Zij herhaalt dan ook haar advies uit 2020 om in het controleprotocol Wfpp - dat hierna nog aan de orde komt - specifiek in te gaan op de verantwoording van bijdragen in natura.

Modelverklaring

Verschillende accountants hanteren niet de modelverklaring (soms wel bij de partij, maar niet bij de neveninstellingen) en verklaren zodoende niet expliciet dat de partij de aan de subsidie verbonden verplichtingen heeft nageleefd. De Regeling financiering politieke partijen wordt door hen op dit punt niet afdoende opgevolgd. Deze regeling stelt in de toelichting: '*Voor de controleverklaring moet de accountant een van de in de bijlage bij deze regeling opgenomen modellen gebruiken.*' Ook de modelverklaring zou onderdeel moeten worden van het controleprotocol Wfpp.

Naleving Wwft al dan niet betrekken bij accountantscontrole Wfpp

De accountant van Forum voor Democratie onthoudt zich dit jaar van een oordeel: niet vanwege de kwaliteit van de Wfpp-verantwoording maar vanwege het feit dat bestuursleden van politieke partijen zijn aanmerkt als Politically Exposed Persons (PEP's) en om die reden onderworpen zijn aan specifieke en aanvullende maatregelen uit hoofde van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). In de Wwft is onder meer opgenomen dat ook gewezen bestuursleden nog twaalf maanden onderworpen zijn aan deze maatregelen. De accountant was niet in staat om volledig invulling te geven aan deze bepaling en kwam zo tot een oordeelsonthouding over het financieel verslag als geheel.

De commissie stelt vast dat bij de accountantscontrole van de Wfpp-verantwoording nu voor het eerst door een accountant de naleving van de Wwft wordt betrokken. De commissie legt u de vraag voor of er wat u betreft aanleiding is dit controleaspect op te nemen in het controleprotocol, opdat er voortaan door de accountants van alle politieke partijen op getoetst wordt.

Anonieme bijdragen aan PVV

De PVV heeft in 2020 van drie donateurs bijdragen ontvangen (kleiner dan € 4.500) waarbij wel de naam van de donateur is vermeld, maar niet adres en/of woonplaats.

Het gaat om een bijdrage van € 2.186,23 betaald in twee transacties, om een bijdrage van € 1.000 en om een bijdrage van € 1.056, betaald in circa 130 transacties van tussen de € 5 en € 20.

Conform de regelgeving moet het deel van deze bijdragen dat meer is dan € 1.000 per donateur worden afgedragen aan BZK.

Wijze van ondertekening verantwoordingsdocumenten

GroenLinks en haar neveninstellingen hebben geen gebruik gemaakt van overzichtelijke handtekeningenbladen maar hebben de handtekeningen vrij willekeurig op de stukken laten zetten, zonder dat ze herleid kunnen worden naar bestuursfuncties. Hoewel strikt genomen aan de formele eisen wordt voldaan is dit punt nog voor verbetering vatbaar.

Ontbreken van rapportages ADR-reviews

De commissie betreurt het dat er dit jaar door de Auditdienst Rijk (ADR) nog geen reviews zijn uitgevoerd bij accountants van politieke partijen, aangezien dergelijke reviewrapportages ondersteunend zijn bij de vervulling van haar taak. Een consequente jaarlijkse uitvoering van deze reviews is nodig om de transparantie in het proces te behouden. Er zou een modus gevonden moeten worden om - uiteraard met inachtneming van alle coronamaatregelen - toch reviews te kunnen uitvoeren.

Respons op eerdere adviezen Ctfpp

De commissie heeft kennisgenomen van de respons op haar eerdere adviezen in 2019 en 2020. Dit geeft aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen.

Controleprotocol

De commissie heeft u in haar advies van 9 september 2019 (inzake de Wfpp-verantwoording 2018) geadviseerd om een controleprotocol op te stellen in overleg met de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), zodat elke onduidelijkheid over de precieze taak van de accountant kan worden weggenomen. De Regeling financiering politieke partijen zou in dit controleprotocol kunnen worden geïncorporeerd.

In uw reactie van 22 juni 2020 hebt u aangegeven dat u dit advies overneemt en dat de beoogde inwerkingtreding (op dat moment) 1 januari 2021 was. In uw reactie van 15 december 2020 (op het Ctfpp-advies inzake de Wfpp-verantwoording 2019) hebt u geschreven dat u werkt aan een controleprotocol,

dat tegelijk in werking zou moeten treden met het voorstel tot wijziging van de Wfpp dat op 2 december 2020 is ingediend bij de Kamer.

Twee jaar na haar initiële advies heeft de commissie vernomen dat het controleprotocol nog steeds moet worden opgesteld, en dat hiervoor een externe partij zal worden ingeschakeld die nog moet worden gecontracteerd. De commissie betreurt het dat er — ondanks uw toezegging om het advies over te nemen — nog geen noemenswaardige voortgang is bereikt bij de totstandkoming van het controleprotocol. Zij verzoekt u dan ook om aan dit proces met spoed extra aandacht te geven, zodat het protocol alsnog in werking kan treden samen met de wijziging van de Wfpp.

Bestuurlijke handhaving bij Forum voor Democratie

De commissie heeft u in 2020 geadviseerd om Forum voor Democratie een bestuurlijke boete van € 25.000 op te leggen vanwege het feit dat zij al drie jaar achtereen niet kon steunen op de jaarverantwoording en de neveninstellingen van deze partij.

U heeft - blijkens uw reactie van 15 december 2020 — daarop besloten om eerst door de Auditdienst Rijk (ADR) een review over 2019 te laten uitvoeren bij de accountant van de partij en een melding te doen bij de Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants en de Autoriteit Financiële Markten. Mocht dit onvoldoende effect sorteren, dan zou u het opleggen van een bestuurlijke boete in serieuze overweging nemen.

De commissie heeft onlangs vernomen dat de review door de ADR nog niet heeft plaatsgevonden en dat nog geen melding is gedaan bij de AFM en/of de NBA. De review zal dit najaar alsnog worden uitgevoerd.

De commissie betreurt het dat zij momenteel onvoldoende inzicht heeft in de kwaliteit van de accountantscontrole bij Forum voor Democratie. Ook u beschikt nu niet over de benodigde gegevens om te beoordelen of een bestuurlijke boete aangewezen zou zijn.

Indien de ADR-review dit najaar alsnog wordt uitgevoerd, verzoekt de commissie u om niet alleen verantwoordingsjaar 2020 als onderwerp te nemen maar ook verantwoordingsjaar 2019 volledig te reviewen. Het overslaan van 2019 zou afbreuk doen aan het doel van de review.

Na het beschikbaar komen van de reviewrapportage verneemt de commissie graag of u bestuurlijke handhaving inzake Forum voor Democratie opzette, en zo ja op welke wijze.

Reactie op informatieverzoek commissie inzake grote bijdragen CDA

De commissie heeft op 18 augustus jl. uw reactie ontvangen op haar verzoek om informatie van 14 juni jl., dit naar aanleiding van de berichtgeving in de media over grote giften aan het CDA. Uw reactie stelt de commissie helaas onvoldoende in staat een eigenstandig oordeel over de feiten te vormen, aangezien u wel een conclusie trekt maar het feitenrelaas ontbreekt.

De commissie heeft onder meer als taak om voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen de naleving van de Wfpp te beoordelen. In de media

Datum

10 september 2021

Kenmerk

CTFPP 2021/002

verschenen in het voorjaar diverse signalen c.q. verdachtmakingen dat politieke partijen grote campagnebijdragen uit het zicht zouden proberen te houden of dat er sprake zou zijn van wederdiensten aan de betreffende donateurs. De commissie beschikt zelf niet over een instrumentarium om op dergelijke signalen te reageren en had u daarom dit verzoek om informatie gestuurd.

Overigens hebben enkele partijen als reactie op de berichten in de media op vrijwillige basis inzage gegeven in de bijdragen die zij in de laatste drie weken voor de Tweede Kamerverkiezingen 2021 ontvingen. Door de wetgever is deze driewekentermijn bepaald om een adequate verantwoording van de ontvangen bijdragen alsmede het toezicht hierop mogelijk te maken. De driewekentermijn is geenszins bedoeld om vlak voor de verkiezingen nog 'ongezien' een bijdrage te kunnen doen. De commissie is van mening dat transparantie over ontvangen bijdragen in de laatste drie weken voor de verkiezingen niet afhankelijk zou moeten zijn van bereidwilligheid, zeker niet wanneer het gaat om grote bedragen. Hiervoor zou een oplossing moeten komen, bijvoorbeeld dat openbaarmaking van deze bijdragen verplicht wordt gesteld binnen twee weken na de verkiezingen.

Openbaarmaking advies

Ik verzoek u om dit advies openbaar te maken op een termijn die de Tweede Kamer in staat er kennis van te nemen vóór de plenaire behandeling van het voorstel tot wijziging van de Wfpp.

De voorzitter van de Commissie toezicht financiën politieke partijen, mede namens de leden, mevrouw mr. H. Neppéus en de heer [prof.dr.mr.](#) M. Pheijffer RA,

drs. E.W. Anker

De Wfpp verplicht partijen pas tot openbaarmaking van deze bijdragen in de reguliere Wfpp-verantwoording over 2021, die uiterlijk 1 juli 2022 moet worden ingediend bij het ministerie. Volgend jaar zal de commissie de Wfpp-verantwoordingen dan ook nauwgezet beoordelen inzake de giften in de periode van drie weken voor de verkiezingen.